उवाच वचनं भीतः किमिदानीं करिष्यसि । अथ तावपि सन्त्रस्तौ तं दृष्ट्वा घोरसंकुलं ।
क्षणेन नकुलोलूकौ नैराश्यमुपजग्मतुः । बलिनौ मतिमन्तौ च सङ्घाते चाप्युपागतौ । ५०३
अशक्तौ सुनयात्तस्मात् सम्प्रधर्षयितुं बलात् । कार्य्यार्थं कृतसन्धानौ दृष्ट्वा मार्ज्जारमूषिकौ ।
उलूकनकुलौ तत्र जग्मतुः स्वं स्वमालयं । ततश्चिच्छेद तं पाशं मार्ज्जारस्य च मूषिकः ।
विप्रमुक्तोऽथ मार्ज्जारस्तमेवाभ्यपतद्रुमं । स तस्मात् सम्भ्रमावर्त्तान्मुक्तो घोरेण शत्रुणा ।
विलं विवेश पलितः शाखां लेभे च लोमशः । उन्मायमप्यथादाय चाण्डालो वीक्ष्य सर्व्वशः ।
विहताशः क्षणेनास्ते तस्माद्देशादपाक्रमत् । जगाम स्वस्वभवनं चाण्डालो भरतर्षभ । ५०६५
ततस्तस्माद्भयान्मुक्तो दुर्लभं प्राप्य जीवितं । विलस्थं पादपाग्रस्थः पलितं लोमशोऽब्रवीत् ।
अकृत्वा संविदं काश्चित् सहसा समवप्लुतः । कृतज्ञं कृतकर्म्माणं कश्चिन्मां नाभिशङ्कते ।
गत्वा च मम विश्वासं दत्वा च मम जीवितं । मित्रोपभोगसमये किं मां त्वं नोपसर्पसि ।
कृत्वा हि पूर्व्वमित्राणि यः पश्चान्नानुतिष्ठति । न स मित्राणि लभते कृच्छ्रास्वापत्सु दुर्म्मतिः ।
सत्कृतोऽहं त्वया मित्र सामर्थ्यादात्मनः सखे । स मां मित्रत्वमापन्नमुपभोक्तुं त्वमर्हसि । ५०७०
यानि मे सन्ति मित्राणि ये च सम्बन्धिबान्धवाः । सर्व्वे त्वां पूजयिष्यन्ति शिष्या गुरुमिव प्रियं ।
अहञ्च पूजयिष्ये त्वां समित्रगणबान्धवं । जीवितस्य प्रदातारं कृतज्ञः को न पूजयेत् ।
ईश्वरो मे भवानस्तु स्वशरीरगृहस्य च । अर्थानाञ्चैव सर्व्वेषामनुशास्ता च मे भव ।
अमात्यो हि भव प्राज्ञ पितेवेह प्रशाधि मां । न तेऽस्ति भयमस्मत्तो जीवितेनात्मनः शपे ।
बुद्ध्या त्वमुशनाः साक्षाद्बलेनाधिकृता वयं । त्वं मन्त्रबलयुक्तो हि दत्त्वा जीवितमद्य मे । ५०८५
एवमुक्तः परां शान्तिं मार्ज्जारेण स मूषिकः । उवाच परमन्त्रज्ञः श्लक्ष्णमात्महितं वचः ।
यद्भवानाह तत् सत्यं मया ते लोमश श्रुतं । ममापि तावद्भवतः शृणु यत् प्रतिभाति मे ।
वेदितव्यानि मित्राणि विज्ञेयाश्चापि शत्रवः । एतत् सुसूक्ष्मं लोकेऽस्मिन् दृश्यते प्राज्ञसम्मतं ।
शत्रुरूपा हि सुहृदो मित्ररूपाश्च शत्रवः । सन्धितास्ते न बुध्यन्ते कामक्रोधवशङ्गताः ।
नास्ति जातु रिपुर्नाम मित्रं नाम न विद्यते । सामर्थ्ययोगाज्जायन्ते मित्राणि रिपवस्तथा । ५०९०
यो यस्मिन् जीवति स्वार्थं पश्येत् पीडां न जीवति । स तस्य मित्रं तावत् स्यात् यावन्न स्यादिपर्य्ययः ।
नास्ति मैत्री स्थिरा नाम न च ध्रुवमसौहृदं । अर्थयुक्त्याऽनुजायन्ते मित्राणि रिपवस्तथा ।
मित्रञ्च शत्रुतामेति कस्मिंश्चित् कालपर्य्यये । शत्रुश्च मित्रतामेति स्वार्थो हि बलवत्तरः ।
यो विश्वसिति मित्रेषु न विश्वसिति शत्रुषु । अर्थयुक्तिमविज्ञाय यः प्रीतौ कुरुते मनः ।
मित्रे वा यदि वा शत्रौ तस्यापि चलिता मतिः । न विश्वसेदविश्वस्ते विश्वस्ते नातिविश्वसेत् । ५१००
विश्वासाद्भयमुत्पन्नमपि मूलानि छन्दति । अर्थयुक्त्या हि जायन्ते पिता माता सुतस्तथा ।
मातुला भागिनेयाश्च तथा सम्बन्धिबान्धवाः । पुत्रं हि मातापितरौ त्यजतः पतितं प्रियं ।
लोको रक्षति चात्मानं पश्य स्वार्थस्य सारतां । सामान्या निष्कृतिः प्राज्ञ यो मोक्षात् प्रत्यनन्तरं ।